

MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

PREDMET BR. IT-08-91-PT

TUŽILAC
MEĐUNARODNOG SUDA

PROTIV

MIĆE STANIŠIĆA
i
STOJANA ŽUPLJANINA

IZMIJENJENA OBJEDINJENA OPTUŽNICA

Tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, na osnovu svojih ovlaštenja iz člana 18 Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (dalje u tekstu: Statut Međunarodnog suda), optužuje:

MIĆU STANIŠIĆA
i
STOJANA ŽUPLJANINA

za **ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI i KRŠENJA ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, kako slijedi:

OPTUŽENI

MIĆO STANIŠIĆ

1. **Miće STANIŠIĆ** je rođen 30. juna 1954. u selu Ponor, opština Pale, u Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu: BiH). Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Sarajevu.
2. Od 21. decembra 1991., **Miće STANIŠIĆ** je bio ministar bez portfelja u Ministarskom savjetu koji je imenovala Skupština srpskog

naroda u BiH. **Miće STANIŠIĆ** je bio *ex officio* član Savjeta za nacionalnu bezbjednost koji je bio prvi *de facto* izvršni organ republike bosanskih Srba. Od 1. aprila 1992., **Miće STANIŠIĆ** je bio ministar novoosnovanog srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova u BiH (dalje u tekstu: MUP RS). Kao ministar unutrašnjih poslova RS, bio je član vlade republike bosanskih Srba/Republike Srpske.

STOJAN ŽUPLJANIN

3. **Stojan ŽUPLJANIN** je rođen 22. septembra 1951. godine u selu Maslovare, opština Kotor-Varoš, BiH. Završio je pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu i 1975. godine započeo dugu karijeru u Sekretarijatu unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: SUP) u Banjoj Luci. Godine 1978. postavljen je za komandira stanice milicije Mejdani u Banjoj Luci, a 1981. postavljen je za komandira stanice milicije Centar u Banjoj Luci. Godine 1985. postao je načelnik Odjeljenja za suzbijanje opšteg kriminaliteta u opštinskom SUP-u u Banjoj Luci. Od 1991. godine nadalje bio je načelnik regionalnog Centra službi bezbjednosti (dalje u tekstu: CSB) u Banjoj Luci. Takođe je, najkasnije od 5. maja 1992. do jula 1992., bio član Kriznog štaba Autonomne Regije Krajine (dalje u tekstu: ARK), a 1994. godine je postao savjetnik predsjednika Republike Srpske za unutrašnje poslove.

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

Član 7(1) Statuta Međunarodnog suda

4. **Miće STANIŠIĆ** snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda za krivična djela iz članova 3 i 5 Statuta Međunarodnog suda za koja se tereti u ovoj Optužnici i koja je počinio, podsticao ili je pomagao i podržavao njihovo planiranje, pripremu ili izvršenje.

5. **Stojan ŽUPLJANIN** snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda za krivična djela iz članova 3 i 5 Statuta Međunarodnog suda za koja se tereti u ovoj Optužnici i koja je planirao, podsticao, naredio, počinio ili je pomagao i podržavao njihovo planiranje, pripremu ili izvršenje.

6. Koristeći u ovoj Optužnici izraz "počinio", tužilac ne tereti optuženog da je lično izvršio ijedno od krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret. Izraz "počinio" u ovoj Optužnici, u kontekstu člana 7(1),

podrazumijeva učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu (dalje u tekstu: UZP) u svojstvu saizvršioca.

7. UZP je nastao najkasnije 24. oktobra 1991., kada je osnovana Skupština srpskog naroda u BiH, i postojao je tokom cijelog perioda sukoba u BiH do potpisivanja Daytonskog sporazuma 1995. godine. Cilj UZP-a bio je trajno uklanjanje bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva sa teritorije planirane srpske države sredstvima koja su obuhvatala činjenje zločina navedenih u tačkama 1-10.

8. U tom UZP-u učestvovali su brojni pojedinci. Svaki učesnik je, svojim djelima ili propustima, dao doprinos ostvarenju opšteg cilja poduhvata. I **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** su djelovali u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, među kojima su bili Momčilo KRAJIŠNIK, Radovan KARADŽIĆ, Biljana PLAVŠIĆ, Nikola KOLJEVIĆ (*preminuo*), Momčilo MANDIĆ, Velibor OSTOJIĆ, general Ratko MLADIĆ i drugi članovi rukovodstva bosanskih Srba i istaknuti članovi Srpske demokratske stranke (dalje u tekstu: SDS) na republičkom, regionalnom i opštinskom nivou, istaknuti pripadnici JNA/VRS-a na predmetnim područjima, uključujući generala Momira TALIĆA (*preminuo*), istaknuti pripadnici CSB-a, istaknuti pripadnici službi javne bezbjednosti (dalje u tekstu: SJB), uključujući Simu DRLJAČU (*preminuo*), istaknuti članovi regionalnih i opštinskih kriznih štabova, uključujući Radoslava BRĐANINA, i istaknuti članovi drugih civilnih organa u BiH.

9. Učesnici UZP-a ostvarivali su cilj UZP-a putem i korištenjem fizičkih izvršilaca za izvršenje *actus reus* zločina počinjenih u ostvarivanju zajedničkog zločinačkog cilja. Fizički izvršioци tih zločina bili su pripadnici srpskih snaga, koji su kolektivno uključivali pripadnike MUP-a RS, Vojske Republike Srpske (dalje u tekstu: VRS), Jugoslovenske narodne armije (dalje u tekstu: JNA), Vojske Jugoslavije (dalje u tekstu: VJ), Teritorijalne odbrane (dalje u tekstu: TO), MUP-a Srbije i kriznih štabova koji gore nisu navedeni, pripadnike srpskih paravojnih snaga i dobrovoljačkih jedinica iz Srbije i Bosne, kao i lokalne bosanske Srbe koji su postupali po njihovim uputstvima ili u skladu s direktivama gorenavedenih snaga.

10. I **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN**, djelujući putem svojih goreopisanih funkcija i ovlaštenja, te u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, učestvovali su u UZP-u najkasnije od 1. aprila 1992. pa barem do 31. decembra 1992.

11. **Miće STANIŠIĆ** je krivično odgovoran za zločine počinjene u periodu od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. godine u opštinama Banja Luka, Bijeljina, Bileća, Bosanski Šamac, Brčko, Doboj, Donji Vakuf, Gacko, Ilijaš, Ključ, Kotor-Varoš, Pale, Prijedor, Sanski Most, Skender Vakuf, Teslić, Vlasenica, Višegrad, Vogošća i Zvornik (dalje u tekstu: Opštine). **Miće STANIŠIĆ** je učestvovao u UZP-u na jedan ili više načina, kako slijedi:

- a) učešćem u formiranju organa i snaga bosanskih Srba, koji su provodili preuzimanje vlasti u Opštinama uz primjenu sile i učestvovali u krivičnim djelima koji se navode u ovoj Optužnici;
- b) učešćem u formulisanju politike bosanskih Srba na nivou rukovodstva radi osiguranja preuzimanja vlasti u Opštinama na ciljnim teritorijama i uklanjanja nesrpskog stanovništva uz primjenu sile;
- c) komunikacijom i koordinacijom s političkim rukovodiocima bosanskih Srba na republičkom nivou, posebno s Radovanom KARADŽIĆEM i Momčilom KRAJIŠNIKOM, kao i političkim, vojnim i policijskim rukovodiocima na regionalnom i opštinskom nivou u cilju omogućavanja ostvarenja cilja UZP-a;
- d) komandovanjem i upravljanjem nad pripadnicima i službenicima MUP-a RS koji su djelovali u koordinaciji s kriznim štabovima, VRS-om i drugim srpskim snagama na ostvarenju cilja UZP-a;
- e) pomaganjem u koordinaciji zajedničkih operacija VRS-a/MUP-a RS u prilog ostvarenju cilja UZP-a;
- f) omogućavanjem osnivanja i funkcionisanja logora i zatočeničkih objekata u kojima su pripadnici srpskih snaga tukli, ubijali i seksualno zlostavljali zatočenike nesrbe;
- g) nepreduzimanjem odgovarajućih mjera kako bi osigurao da snage MUP-a RS djeluju tako da zaštite bosanske Muslimane, bosanske Hrvate i drugo nesrpsko stanovništvo na područjima pod kontrolom organa vlasti bosanskih Srba, iako je po zakonima i propisima koji su važili za Ministarstvo unutrašnjih poslova bio dužan da štiti cjelokupno civilno stanovništvo na tim područjima;
- h) ohrabivanjem i omogućavanjem počinjenja zločina nad bosanskim Hrvatima, bosanskim Muslimanima i drugim nesrpskim stanovništvom od strane srpskih snaga time što nije preduzeo odgovarajuće korake u cilju istrage, hapšenja i/ili kažnjavanja počinitelja takvih zločina, čime je doprinio održavanju klime nekažnjivosti u vezi s takvim zločinima, uključujući i učešće u tobožnjim istragama o tim zločinima.

12. **Stojan ŽUPLJANIN** je krivično odgovoran za zločine počinjene u periodu od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. godine u opštinama Banja Luka, Donji Vakuf, Ključ, Kotor-Varoš, Prijedor, Sanski Most, Skender Vakuf i Teslić (dalje u tekstu: opštine u ARK-u). **Stojan ŽUPLJANIN** je učestvovao u UZP-u na jedan ili više načina, kako slijedi:

- a) učešćem u stvaranju organa i snaga bosanskih Srba, koji su provodili preuzimanje vlasti u opštinama u ARK-u uz primjenu sile i učestvovali u krivičnim djelima koja se navode u ovoj Optužnici;
- b) izdavanjem naredjenja, komandovanjem i upravljanjem nad pripadnicima i službenicima MUP-a RS koji su djelovali u koordinaciji s kriznim štabovima, VRS-om i drugim srpskim snagama na ostvarenju cilja UZP-a;
- c) učešćem u formiranju, finansiranju, snabdijevanju i pružanju podrške specijalnim jedinicama u opštinama u ARK-u koje su bile angažovane na provođenju cilja UZP-a ili koje su učestvovali u izvršenju zločina koji se navode u ovoj Optužnici;
- d) pomaganjem u koordinaciji zajedničkih operacija VRS-a/MUP-a RS u prilog ostvarenju cilja UZP-a;
- e) omogućavanjem, osnivanjem i/ili vođenjem logora i zatočeničkih objekata u kojima su pripadnici srpskih snaga tukli, ubijali i seksualno zlostavljali zatočenike nesrbe;
- f) nepreduzimanjem odgovarajućih mjera kako bi osigurao da snage MUP-a RS djeluju tako da zaštite bosanske Muslimane, bosanske Hrvate i drugo nesrpsko stanovništvo na područjima pod kontrolom organa vlasti bosanskih Srba, iako je po zakonima i propisima koji su važili za Ministarstvo unutrašnjih poslova bio dužan da štiti cjelokupno civilno stanovništvo na tim područjima;
- g) ohrabivanjem i omogućavanjem počinjenja zločina nad bosanskim Hrvatima, bosanskim Muslimanima i drugim nesrpskim stanovništvom u opštinama u ARK-u od strane srpskih snaga time što nije preduzeo odgovarajuće korake u cilju istrage, hapšenja i/ili kažnjavanja počinitelja takvih zločina, čime je doprinio očuvanju klime nekažnjivosti u vezi s takvim zločinima, uključujući i to što je učestvovao u lažnim istragama o tim zločinima.

13. Krivična djela nabrojana u tačkama od 1 do 10 ove Optužnice bila su u okviru cilja UZP-a. **Miće STANIŠIĆ**, **Stojan ŽUPLJANIN** i drugi učesnici UZP-a imali su zajednički cilj koji je podrazumijevao ili obuhvatao počinjenje krivičnih djela za koja se terete, pri čemu su i **Miće**

STANIŠIĆ i **Stojan Župljanin** imali namjeru da počine svako od navedenih krivičnih djela. Pored toga, svaki učesnik UZP-a bio je svjestan činjenice da se njegovo ponašanje odvija u kontekstu oružanog sukoba i u okviru rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.

14. Alternativno, u onoj mjeri u kojoj krivična djela nabrojana u tačkama od 1 do 8 ove Optužnice nisu bila u okviru cilja UZP-a, ta krivična djela bila su prirodna i predvidiva posljedica provođenja UZP-a i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** su svojom voljom preuzeli taj rizik.

15. Takođe alternativno, ako **Miće STANIŠIĆ** nije bio odgovoran kao učesnik UZP-a, svakim od djela navedenim u paragrafima od 11(a) do 11(h) **Miće STANIŠIĆ** snosi individualnu krivičnu odgovornost za podsticanje ili pomaganje i podržavanje zločina navedenih u Optužnici. U tom pogledu, tužilac tereti **Miće STANIŠIĆA** za pomaganje i podržavanje u vezi s djelima navedenim u paragrafima od 11(a)-(h) i tereti ga da je bio svjestan da će krivična djela za koja se tereti vjerovatno biti počinjena i da će svojim radnjama ili propustima doprinijeti njihovom činjenju. U tom pogledu, tužilac takođe tereti **Miće STANIŠIĆA** za podsticanje u vezi s radnjama navedenim u paragrafima 11(e)-(h) i tereti ga da je direktno namjeravao ili bio svjestan znatne vjerovatnoće da će sprovođenje radnji i postupaka koje je on podstakao biti skopčano sa krivičnim djelima za koja se tereti u ovoj Optužnici ili do njih dovesti.

16. Takođe alternativno, ako **Stojan ŽUPLJANIN** nije bio odgovoran kao učesnik UZP-a, svakim od djela navedenim u paragrafima 12(a)-(g) **Stojan ŽUPLJANIN** snosi individualnu krivičnu odgovornost za naređivanje, planiranje, podsticanje ili pomaganje i podržavanje zločina navedenih u Optužnici. Shodno tome, tužilac tereti **Stojana ŽUPLJANINA** za pomaganje i podržavanje u vezi s djelima navedenim u paragrafima 12(a)-(g) i tereti ga da je bio svjestan da će krivična djela za koja se tereti vjerovatno biti počinjena i da će svojim radnjama ili propustima doprinijeti njihovom činjenju. U tom pogledu, tužilac takođe tereti i **Stojana ŽUPLJANINA** za pomaganje i podržavanje u vezi s radnjama navedenim u paragrafima 12(a)-(g) i tereti ga da je bio svjestan toga da će krivična djela za koja se tereti vjerovatno biti počinjena i da će svojim radnjama i postupcima doprinijeti njihovom činjenju. U tom pogledu, tužilac takođe tereti **Stojana ŽUPLJANINA** za naređivanje, planiranje i podsticanje u vezi s radnjama navedenim u paragrafima 12(d)-(g) i tereti ga da je direktno namjeravao ili bio svjestan znatne vjerovatnoće da će izvršenje njegovih planova i naloga, i/ili sprovođenje radnji i

postupaka koje je on podstakao biti skopčano sa krivičnim djelima za koja se tereti u ovoj Optužnici ili do njih dovesti.

Član 7(3) Statuta Međunarodnog suda

17. **Miće STANIŠIĆ** je bio najviša vlast u MUP-u RS. On je službeno bio zadužen za javnu i državnu bezbjednost. U svojstvu ministra unutrašnjih poslova RS, **Miće STANIŠIĆ** je imao sveukupnu nadležnost i odgovornost za djelovanje pripadnika i službenika MUP-a RS. Svi pripadnici i službenici MUP-a RS bili su podređeni **Miće STANIŠIĆU**. On je imao ovlaštenje da postavlja i smenjuje načelnike odjela koji su činili organizacionu strukturu MUP-a RS, uključujući Upravu policije, CSB-ove, Službu državne bezbjednosti (dalje u tekstu: SDB), SJB-ove, rezervni sastav policije, stanice policije i specijalne jedinice policije.

18. **Stojan ŽUPLJANIN**, kao načelnik CSB-a u Banjoj Luci, bio je policijski funkcioner na najvišem položaju u ARK-u, potčinjen samo **Miće STANIŠIĆU**. **Stojan ŽUPLJANIN** je imao sveukupnu nadležnost i odgovornost za djelovanje pripadnika i službenika MUP-a RS u ARK-u. Bio je odgovoran za planiranje i vođenje svih operacija policije, kao i za nadziranje aktivnosti svih potčinjenih pripadnika i jedinica policije, kako bi osigurao da njegovi nalozi budu provedeni. **Stojan ŽUPLJANIN** je bio ovlašten da postavlja i razrješava dužnosti pojedince koji su mu bili potčinjeni. Rukovodio je i komandovao MUP-om RS u ARK-u, ponekad u sadejstvu s VRS-om, paravojnim snagama i dobrovoljačkim jedinicama, TO-om i civilnim organima, uključujući regionalni krizni štab i opštinske krizne štabove.

19. **Stojan ŽUPLJANIN** je imao operativnu kontrolu nad podređenim pripadnicima i službenicima MUP-a RS u ARK-u na opštinskom i regionalnom nivou, uključujući one koji su bili odgovorni za rad zatočeničkih objekata. On je donosio odluke za potčinjene jedinice; davao zadatke potčinjenima; izdavao naređenja, uputstva i direktive; osiguravao da se njegova naređenja, kao i naređenja koja je izdavao MUP RS, provode i snosio je punu odgovornost za njihovo izvršenje. Pratio je situaciju u zoni odgovornosti banjalučkog CSB-a; starao se za protok informacija prema civilnim i vojnim organima na opštinskom, regionalnom i republičkom nivou; i bio je odgovoran za sveukupnu operativnu efikasnost i ponašanje policije.

20. Pored toga što je bio najviši policijski funkcioner u ARK-u, **Stojan ŽUPLJANIN** je zastupao policiju u Kriznom štabu ARK-a. Sve vrijeme svog postojanja, Krizni štab ARK-a je radio na koordinaciji i ostvarenju cilja UZP-a na teritoriji ARK-a. Poslije raspuštanja Kriznog štaba ARK-a, **Stojan ŽUPLJANIN** je nastavio s provođenjem tog plana u svojstvu načelnika CSB-a Banja Luka.

21. I **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** su bili ovlašteni i dužni da kazne potčinjene pripadnike i službenike MUP-a RS za sva eventualna krivična djela koja su možda počinili ili da pokrenu disciplinski postupak protiv njih.

22. I **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN**, zbog svojih goreopisanih funkcija na kojima su bili na položaju nadređenog, takođe snose individualnu krivičnu odgovornost za djela ili propuste potčinjenih pripadnika i službenika MUP-a RS shodno članu 7(3) Statuta Međunarodnog suda. Kao ministar unutrašnjih poslova, **Miće STANIŠIĆ** je *de jure* i *de facto* rukovodio i komandovao pripadnicima i službenicima MUP-a RS koji su učestvovali u zločinima koji se navode u ovoj Optužnici. **Stojan ŽUPLJANIN** je, u svojstvu načelnika banjalučkog CSB-a i predstavnika policije u Kriznom štabu ARK-a, *de jure* i *de facto* rukovodio i komandovao pripadnicima i službenicima MUP-a RS u ARK-u koji su učestvovali u zločinima koji se navode u ovoj Optužnici. Obojica su imali efektivnu kontrolu nad svojim podređenima.

23. I **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** su znali ili je bilo razloga da znaju da su njihovi potčinjeni počinili ili se spremaju počiniti krivična djela navedena u ovoj Optužnici, a nisu preduzeli nužne i razumne mjere da spriječe takva djela ili kazne njihove počinioce. Izraz "počiniti" (upotrijebljen u kontekstu člana 7(3) Statuta Međunarodnog suda) obuhvata sve modalitete na koje se zločin može počiniti, uključujući, između ostalog, planiranje, podsticanje, počinjenje ili pomaganje i podržavanje. Dužnosti **Miće STANIŠIĆA** i **Stojana ŽUPLJANINA** obuhvatale su i obavezu da pokrenu istragu i utvrde činjenice u vezi sa zločinima, da zaustave zločinačku aktivnost, da izvršiocima izreknu primjerene kaznene mjere, te da preduzmu mjere kako bi spriječili ili odvratili pripadnike i službenike MUP-a RS od činjenja daljnjih krivičnih djela.

OPTUŽBE

TAČKA 1

PROGONI

24. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. godine, **Miće STANIŠIĆ** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona na političkoj, rasnoj i/ili vjerskoj osnovi stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u Opštinama.

25. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. godine, **Stojan ŽUPLJANIN** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona na političkoj, rasnoj i/ili vjerskoj osnovi stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u opštinama u ARK-u.

26. Djela progona za koja **Miće STANIŠIĆ** snosi krivičnu odgovornost, a koja su počinili pripadnici srpskih snaga, obuhvatala su sljedeće:

- (a) lišavanje života bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata tokom i poslije napada na sela i dijelove gradova, navedene u Prilogu A, koji nisu bili nastanjeni Srbima;
- (b) lišavanje života u vezi sa zatočeničkim objektima ili su počinjena tokom dovođenja u te zatočeničke objekte i odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu B;
- (c) mučenje, okrutno postupanje ili nehumana djela, uključujući premlaćivanje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje, na lokacijama i pod datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4 u Prilogu A;
- (d) mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela u zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu D. Takvo postupanje obuhvatalo je premlaćivanje, seksualno nasilje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje;

- (e) protivpravno zatočenje u zatočeničkim objektima, kao što je navedeno u Prilogu C;
- (f) stvaranje i održavanje nehumanih uslova života u zatočeničkim objektima, kako je navedeno u Prilogu C. Takvi uslovi obuhvataju propust da se obezbijede odgovarajući:
- smještaj ili zaklon;
  - hrana ili voda;
  - medicinska njega; i
  - higijenski i sanitarni uslovi;
- (g) prisilno premještanje i deportaciju bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz Opština na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru. Prisilno premještanje i deportacija stanovništva započeli su u aprilu 1992. i trajali do kraja 1992. godine;
- (h) prisvajanje ili pljačkanje imovine u toku i nakon napada na sela i dijelove gradova koji nisu bili nastanjeni Srbima, a koji su navedeni u Prilogu F, u zatočeničkim objektima, te za vrijeme deportacije ili prisilnog premještanja. Prisvajanje imovine obuhvatalo je i praksu prisiljavanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata da potpišu dokumente kojima su vlasništvo nad svojom nepokretnom i pokretnom imovinom prenijeli na organe vlasti bosanskih Srba kako bi im bilo dopušteno da napuste Opštine;
- (i) bezobzirno razaranje sela i područja nastanjenih bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima koja su navedena u Prilogu F, uključujući uništavanje vjerskih i kulturnih objekata koji su navedeni u Prilogu E, te pljačkanje stambenih i privrednih objekata u selima i na područjima navedenim u Prilogu F;
- (j) nametanje i održavanje restriktivnih i diskriminatorskih mjera protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, koje je počelo ubrzo nakon preuzimanja vlasti u opštinama navedenim u Prilogu G i trajalo do kraja 1992. godine. Te mjere uključivale su:
- uskraćivanje slobode kretanja;
  - uskraćivanje zaposlenja uklanjanjem s rukovodećih položaja u lokalnim organima uprave, vojsci i policiji, te generalnim otpuštanjima s posla;

- narušavanje privatnosti proizvoljnim pretresanjem domova;
- uskraćivanje prava na sudski postupak; i
- uskraćivanje ravnopravnog pristupa javnim službama.

27. Djela progona za koja **Stojan ŽUPLJANIN** snosi krivičnu odgovornost, a koja su počinili pripadnici srpskih snaga, obuhvatala su sljedeće:

- (a) lišavanje života bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u toku i nakon napada na sela i dijelove gradova, navedeno u Prilogu od A.1 do A.3, koji nisu bili nastanjeni Srbima;
- (b) lišavanje života u vezi sa zatočeničkim objektima ili su počinjena tokom dovođenja u te zatočeničke objekte i odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu od B.1 do B.7;
- (c) mučenje, okrutno postupanje ili nehumana djela, uključujući premlaćivanje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje, na lokacijama i pod datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4, u Prilogu A;
- (d) mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela u zatočeničkim objektima, kako je navodeno u Prilogu od D.1 do D.7. Takvo postupanje obuhvatalo je premlaćivanje, seksualno nasilje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje;
- (e) protivpravno zatočenje u zatočeničkim objektima, kao što je navedeno u Prilogu od C.1 do C.7;
- (f) stvaranje i održavanje nehumanih uslova života u zatočeničkim objektima, kako je navedeno u Prilogu od C.1 do C.7. Takvi uslovi obuhvataju propust da se obezbijede odgovarajući:
  - smještaj ili zaklon;
  - hrana ili voda;
  - medicinska njega; i
  - higijenski i sanitarni uslovi;
- (g) prisilno premještanje i deportaciju bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz opština u ARK-u na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru. Prisilno premještanje i deportacija stanovništva započeli su u aprilu 1992. i trajali do kraja 1992. godine;

- (h) prisvajanje ili pljačkanje imovine u toku i nakon napada na sela i dijelove gradova koji nisu bili nastanjeni Srbima, a koji su navedeni u Prilogu od F.1 do F.6, u zatočeničkim objektima, te za vrijeme deportacije ili prisilnog premještanja. Prisvajanje imovine obuhvatalo je i praksu prisiljavanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata da potpišu dokumente kojima su vlasništvo nad svojom nepokretnom i pokretnom imovinom prenijeli na organe vlasti bosanskih Srba kako bi im bilo dopušteno da napuste opštine u ARK-u;
- (i) bezobzirno razaranje sela i područja nastanjenih bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima koja su navedena u Prilogu od F.1 do F.6, uključno, uključujući uništavanje vjerskih i kulturnih objekata koji su navedeni u Prilogu od E.1 do E.6, uključno, te pljačkanje stambenih i privrednih objekata u selima i na područjima navedenim u Prilogu od F.1 do F.6;
- (j) nametanje i održavanje restriktivnih i diskriminatorских mjera protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, koje je počelo ubrzo nakon preuzimanja vlasti u opštinama u ARK-u, navedenim u Prilogu od G.1 do G.6, i trajalo do kraja 1992. godine. Te mjere uključivale su:
- uskraćivanje slobode kretanja;
  - uskraćivanje zaposlenja uklanjanjem s rukovodećih položaja u lokalnim organima uprave, vojsci i policiji, te masovnim otkazima s posla;
  - narušavanje privatnosti proizvodnjim pretresanjem domova;
  - uskraćivanje prava na sudski postupak; i
  - uskraćivanje ravnopravnog pristupa javnim službama.

28. Svojim djelima i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je počinio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, a **Stojan ŽUPLJANIN** je počinio, planirao, naredio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, ili svaki od njih time što je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi potčinjeni spremaju počiniti zločine ili da su te zločine već počinili, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni njihove izvršioce, i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** su obojica krivično odgovorni za sljedeće:

Tačka 1: Progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(h), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 2, 3 i 4

ISTREBLJENJE i UBISTVO

29. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Miće STANIŠIĆ** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje istrebljenja i ubistva bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u Opštinama. Alternativno, **Miće STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se sprema počinjenje navedenih krivičnih djela istrebljenja ili ubistva ili da su ta djela počinjena, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili kazni njihove izvršioce. Istrebljenje i ubistvo počinjeno je lišavanjem života tokom i nakon napada na gradove i sela, kako je navedeno u Prilogu A, te u zatočeničkim objektima i tokom dovođenja u te zatočeničke objekte ili odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu B. Lišavanje života fizički su počinili pripadnici srpskih snaga.

30. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Stojan ŽUPLJANIN** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje istrebljenja i ubistva bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u opštinama u ARK-u. Alternativno, **Stojan ŽUPLJANIN** je znao ili je bilo razloga da zna da se sprema počinjenje navedenih krivičnih djela istrebljenja ili ubistva ili da su ta djela počinjena, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili kazni njihove izvršioce. Istrebljenje i ubistvo počinjeno je lišavanjem života tokom i nakon napada na gradove i sela, kako je navedeno u Prilogu od A.1 do A.3, uključno, te u zatočeničkim objektima i tokom dovođenja u te zatočeničke objekte ili odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu od B.1 do B.7. Lišavanje života fizički su počinili pripadnici srpskih snaga.

31. Svojim djelima i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je počinio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, a **Stojan ŽUPLJANIN** je počinio, planirao, naredio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, ili su, time što su znali ili je bilo razloga da znaju da se njihovi potčinjeni spremaju počiniti zločine ili da su te zločine već počinili, a nisu preduzeli nužne i razumne mjere da spriječe takva krivična djela ili kazne njihove

izvršioce, i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** krivično odgovorni za sljedeće:

Tačka 2: Istrebljenje **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(b), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 3: Ubistvo, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 4: Ubistvo, **KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisano zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 5, 6, 7 i 8

MUČENJE, OKRUTNO POSTUPANJE i NEHUMANA DJELA

32. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Miće STANIŠIĆ** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje mučenja, okrutnog postupanja i nehumanih djela nad nesrpskim stanovništvom u Opštinama od strane srpskih snaga. Alternativno, **Miće STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se srpske snage spremaju da počine ili da su počinile navedeno mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela nad nesrpskim stanovništvom u Opštinama, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili kazni njihove izvršioce.

33. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Stojan ŽUPLJANIN** je, djelujući u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje mučenja, okrutnog postupanja i nehumanih djela nad nesrpskim stanovništvom u opštinama u ARK-u od strane srpskih snaga. Alternativno, **Stojan ŽUPLJANIN** je znao ili je bilo razloga da zna da se srpske snage spremaju da počine ili da su počinile navedeno mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela nad nesrpskim stanovništvom u opštinama u ARK-u, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili kazni njihove izvršioce.

34. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati bili su zatočeni u nehumanim uslovima i namjerno im je nanošen teški bol ili patnja premlaćivanjem, mučenjem, seksualnim nasiljem, ponižavanjem, maltretiranjem i psihičkim zlostavljanjem u logorima, policijskim stanicama, kasarnama i drugim

zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu D, kao i na lokacijama i po datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4 u Prilogu A, a krivičnu odgovornost za to snosi **Miće STANIŠIĆ**.

35. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati bili su zatočeni u nehumanim uslovima i namjerno im je nanošen veliki bol ili patnja premlaćivanjem, mučenjem, seksualnim nasiljem, ponižavanjem, maltretiranjem i psihičkim zlostavljanjem u logorima, policijskim stanicama, kasarnama i drugim zatočeničkim objektima u opštinama u ARK-u, navedenim u Prilogu od D.1 do D.7, kao i na lokacijama i po datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4 u Prilogu A, a krivičnu odgovornost za to snosi **Stojan ŽUPLJANIN**.

36. Svojim djelima i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je počinio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, a **Stojan ŽUPLJANIN** je počinio, planirao, naredio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, ili su, time što su znali ili je bilo razloga da znaju da se njihovi potčinjeni spremaju počinuti zločine ili da su te zločine već počinili, a nisu preduzeli nužne i razumne mjere da spriječe takva krivična djela ili kazne njihove izvršioce, i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** krivično odgovorni za sljedeće:

Tačka 5: Mučenje, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(f), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 6: Mučenje, **KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisano zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 7: Okrutno postupanje, **KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisano zajedničkim članom 3(1) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 8: Nehumana djela, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 9 i 10

DEPORTACIJA i NEHUMANA DJELA

37. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Miće STANIŠIĆ** je, djelujući u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje deportacije i protivpravnog prisilnog premještanja desetina hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz Opština na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru. Alternativno, **Miće STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da se sprema počinjenje navedenih krivičnih djela deportacije i protivpravnog prisilnog premještanja ili da su ta djela počinjena, a nije preduzeo nužne i razumne mjere kako bi spriječio takva djela ili kaznio njihove izvršioce.

38. Da bi taj rezultat bio ostvaren, za šta krivičnu odgovornost snosi **Miće STANIŠIĆ**, srpske snage zaposjele su sela i gradove u BiH i proglasile ih dijelom Republike Srpske i, zajedno sa članovima SDS-a, učestvovala u razoružavanju stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Nakon toga, gradovi i sela koji su navedeni u Prilogu F, uključujući i mjesta u kojima su se stanovnici povinovali i nisu pružali otpor, bili su napadnuti. Ovi napadi izvršeni su s namjerom da se bosanski Muslimani i bosanski Hrvati prisile na bijeg. Po preuzimanju kontrole nad gradovima i selima navedenim u Prilogu G, srpske snage su često kupile preostale bosanske Muslimane i bosanske Hrvate i prisilno ih uklanjale sa tih područja i/ili su, u saradnji s lokalnim organima vlasti bosanskih Srba, često nametale bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima restriktivne i diskriminatorne mjere i provodile kampanju terora kako bi ih istjerale sa tog područja. Većina stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata koji su ostali na kraju je deportovana ili prisilno premještena iz svojih domova.

39. Približno od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Stojan ŽUPLJANIN** je, u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio ili individualno planirao, podsticao, naredio ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje deportacije i protivpravnog prisilnog premještanja desetina hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz opština u ARK-u na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru. Alternativno, **Stojan ŽUPLJANIN** je znao ili je bilo razloga da zna da se sprema počinjenje navedenih krivičnih djela deportacije i protivpravnog prisilnog premještanja ili da su ta djela počinjena, a nije preduzeo nužne i razumne mjere kako bi spriječio takva djela ili kaznio njihove izvršioce.

40. Da bi taj rezultat bio ostvaren, za šta krivičnu odgovornost snosi **Stojan ŽUPLJANIN**, srpske snage zaposjele su sela i gradove na području ARK-a i proglasile ih dijelom Republike Srpske i, zajedno sa članovima SDS-a, učestvovala u razoružavanju stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Nakon toga, gradovi i sela koji su navedeni u Prilogu od F.1 do F.6, uključno, uključujući i mjesta u kojima su se stanovnici poviňovali i nisu pružali otpor, bili su napadnuti. Ovi napadi izvršeni su s namjerom da se bosanski Muslimani i bosanski Hrvati prisile na bijeg. Po preuzimanju kontrole nad gradovima i selima navedenim u Prilogu od G.1 do G.6, srpske snage su često kupile preostale bosanske Muslimane i bosanske Hrvate i prisilno ih uklanjale sa tih područja i/ili su, u saradnji s lokalnim organima vlasti bosanskih Srba, često nametale bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima restriktivne i diskriminatorne mjere i provodile kampanju terora kako bi ih istjerale sa tog područja. Većina stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata koji su ostali na kraju je deportovana ili prisilno premještena iz svojih domova.

41. Svojim djelima i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je počinio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, a **Stojan ŽUPLJANIN** je počinio, planirao, naredio, podsticao ili na drugi način pomagao i podržavao, ili su, time što su znali ili je bilo razloga da znaju da se njihovi potčinjeni spremaju počinuti zločine ili da su te zločine već počinili, a nisu preduzeli nužne i razumne mjere da spriječe takva krivična djela ili kazne njihove izvršioce, i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** krivično odgovorni za sljedeće:

Tačka 9: Deportaciju, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(d), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 10: Nehumana djela (prisilno premještanje), **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

OPŠTI NAVODI

42. Sva djela i propusti koji se optuženima stavljaju na teret kao zločini protiv čovječnosti bili su dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u BiH.

43. Sve vrijeme na koje se odnosi ova Optužnica, u BiH je postojalo stanje oružanog sukoba.

44. Sve vrijeme na koje se odnosi ova Optužnica, i **Miće STANIŠIĆ** i **Stojan ŽUPLJANIN** bili su dužni da se pridržavaju zakona i običaja koji regulišu vođenje oružanih sukoba.

DODATNE POLITIČKE I ISTORIJSKE ČINJENICE

45. U novembru 1990. godine, u BiH su po prvi put nakon Drugog svjetskog rata održani višestranački izbori. Postojale su tri glavne stranke i svaka od njih poistovjećivala se sa jednom od tri glavne nacionalne grupe u BiH. Stranka demokratske akcije (dalje u tekstu: SDA) uglavnom je smatrana strankom bosanskih Muslimana; SDS je smatran strankom bosanskih Srba; a Hrvatska demokratska zajednica (dalje u tekstu: HDZ) prvenstveno je smatrana strankom bosanskih Hrvata. Najviše zastupničkih mjesta u republičkoj Skupštini osvojio je SDA, zatim SDS, pa HDZ.

46. Politička platforma SDS-a usredotočila se na cilj ujedinjavanja svih Srba u zajedničku državu. Međutim, na osnovu izbornih rezultata, bilo je jasno da SDS, kako vrijeme bude odmicalo, neće biti u stanju da samo demokratskim i mirnim putem zadrži BiH u Jugoslaviji u kojoj dominiraju Srbi. Zato su bosanski Srbi počeli da organizuju određena područja u BiH u formalne regionalne strukture, koristeći koncept "zajednice opština" koji je bio predviđen jugoslovenskim ustavnim uređenjem iz 1974. godine. Premda nominalno nisu bile nacionalnog karaktera, te zajednice su predstavljale prvi korak ka osnivanju odvojenih organa vlasti bosanskih Srba u BiH.

47. Dana 25. juna 1991. Slovenija i Hrvatska proglasile su nezavisnost od SFRJ. JNA je sljedećeg dana ušla u oružani sukob u Sloveniji, a nedugo zatim izbile su borbe u Hrvatskoj. U jesen 1991. godine, JNA je počela da povlači svoje snage iz Hrvatske i preraspoređuje ih u BiH. Djelujući u sprezi s izvjesnim elementima JNA, SDS je počeo da naoružava bosanske Srbe u BiH.

48. **Miće STANIŠIĆ** je već sredinom 1991. godine sarađivao s ključnim ličnostima iz rukovodstva bosanskih Srba na izradi planova za osnivanje MUP-a bosanskih Srba, te kasnije na njihovom provođenju.

49. U septembru 1991. godine, razne zajednice opština transformisane su u Srpske autonomne oblasti (dalje u tekstu: SAO), a među njima i Zajednica opština Bosanska krajina, koja je 16. septembra 1991. ili približno tog datuma transformisana u ARK. ARK je na kraju obuhvatao (između ostalih) sljedeće opštine: Banju Luku, Prijedor, Sanski Most, Ključ, Kotor-Varoš, Teslić i Donji Vakuf.

50. Približno u to vrijeme osnovane su i SAO Hercegovina (koja je obuhvatala opštine Bileća, Gacko i Višegrad), SAO Romanija-Birač (koja je obuhvatala opštine Pale, Vlasenica, Vogošća i Ilijaš), SAO Semberija i Majevisa (koja je obuhvatala opštine Zvornik, Brčko i Bijeljina), te SAO Sjeverna Bosna (koja je obuhvatala opštine Doboj i Bosanski Šamac).

51. Kako je rat u Hrvatskoj odmicao i kako je postajalo sve vjerovatnije da će i BiH proglasiti nezavisnost, SDS je počeo preduzimati konkretne mjere za stvaranje zasebnog srpskog entiteta u okviru BiH, s odvojenim organima vlasti. Dana 24. oktobra 1991. konstituisana je zasebna Skupština srpskog naroda u BiH, u kojoj je dominirao SDS, kao najviši predstavnički i zakonodavni organ Srba u BiH. Na njenoj prvoj sjednici, Radovan Karadžić je jasno dao do znanja da su bosanski Srbi spremni da svoje ciljeve ostvare silom i zastrašivanjem, ako ne uspiju na drugi način.

52. Dana 19. decembra 1991. SDS je izdao "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima", koje će poslužiti kao plan za preuzimanje vlasti u opštinama u BiH od strane SDS-a. To Uputstvo je sadržavalo i planove za formiranje kriznih štabova.

53. Krizni štabovi bili su formirani po uzoru na slična tijela koja su postojala u jugoslovenskom sistemu odbrane. Bili su zamišljeni tako da preuzmu funkcije opštinskih ili republičkih organa vlasti u vrijeme rata ili vanrednog stanja, kada skupština, inače najviši organ vlasti, ne može da funkcioniše. U sastavu kriznih štabova bili su predstavnici policijskih i vojnih organa, SDS-a, te organa državne uprave. Od trenutka kada bi se krizni štab aktivirao, preuzimao bi sva ovlaštenja skupštine opštine.

54. Dana 9. januara 1992. Skupština bosanskih Srba usvojila je deklaraciju o proglašenju Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: SR BiH). Dana 28. februara 1992., u Ustavu Srpske Republike BiH proglašeno je da teritorija te republike obuhvata "područja srpskih autonomnih regija i oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u Drugom svjetskom ratu" i da ona čini dio SFRJ. Dana 12. augusta 1992. ime republike bosanskih Srba promijenjeno je u Republika Srpska.

55. Dana 11. februara 1992. u Banjoj Luci je održan sastanak srpskih funkcionera iz MUP-a BiH. **Mičo STANIŠIĆ** je na tom sastanku insistirao na tome da je nužno osnovati zasebni MUP RS na opštinskom,

regionalnom i republičkom nivou. **Stojan ŽUPLJANIN** je prisustvovao tom sastanku.

56. Dana 1. aprila 1992., u skladu sa srpskim Zakonom o unutrašnjim poslovima, koji je donesen 23. marta 1992., a stupio je na snagu 31. marta 1992., osnovan je zasebni MUP RS, na čijem je čelu u svojstvu ministra bio **Miće STANIŠIĆ**. U skladu s članom 28 pomenutog zakona, centri službi bezbjednosti osnovani su u Banjoj Luci za ARK, u Trebinju za SAO Hercegovinu, u Doboju za SAO Sjevernu Bosnu, u Sarajevu za SAO Romaniju-Birač, te u Bijeljini za SAO Semberiju i Majevicu. Kao načelnik CSB-a Banja Luka, **Stojan ŽUPLJANIN** je bio neposredno potčinjen ministru unutrašnjih poslova RS. MUP RS smatrao se jednim od elemenata oružanih snaga RS.

57. Dana 12. maja 1992., na 16. sjednici Skupštine bosanskih Srba, Radovan Karadžić je objavio šest strateških ciljeva srpskog naroda u BiH. Ti strateški ciljevi su, u suštini, predstavljali plan za zauzimanje i kontrolu teritorije, uspostavljanje države bosanskih Srba, odbranu zacrtanih granica i razdvajanje nacionalnih grupa unutar BiH.

58. Od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., snage MUP-a RS, koje su bile u nadležnosti **Miće STANIŠIĆA**, a u ARK-u takođe u nadležnosti **Stojana ŽUPLJANINA**, provele su, djelujući zajedno sa VRS-om, TO-om i paravojnim jedinicama, kampanju razoružavanja nesrpskog stanovništva. Ta kampanja je provedena pod izlikom provođenja akcije protiv "muslimanskih i hrvatskih ekstremista" ili prikupljanja "oružja u nezakonitom posjedu". Premda se naređenja za oduzimanje oružja nisu u javnim saopštenjima i objavama uvijek izričito odnosila na nesrpsko stanovništvo, u praksi su razoružavani samo bosanski Muslimani i bosanski Hrvati. Kampanja razoružavanja često je korištena kao izgovor za protivpravne oružane napade na nesrpska sela i njihove stanovnike.

59. Srpske snage su istovremeno preuzele vlast u onim opštinama za koje se smatralo da predstavljaju prijetnju ostvarenju opšteg plana za stvaranje srpske države u BiH. To preuzimanje vlasti pokrenulo je niz događaja, u organizaciji i pod kontrolom organa vlasti RS, uključujući i MUP RS, koji su do kraja 1992. godine za posljedicu imali smrt više hiljada, te prisilan odlazak više desetina hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata s navedenih područja.

/potpis i pečat na originalu/
Serge Brammertz,
tužilac

Dana 29. aprila 2009.,
U Haagu, Nizozemska

Prilog A
Lišavanje života nezvezano za zatočeničke objekte

Autonomna Regija Krajina		
1. Ključ	1.1 Lišavanje života više ljudi u Biljanima	10. jula 1992.
	1.2 Lišavanje života više muškaraca u Velagićima	1. juna 1992.
2. Kotor-Varoš	2.1 Lišavanje života više muškaraca ubijenih u naselju Kotor, na putu od Kotora do Doma zdravlja u Kotor-Varoši i ispred Doma zdravlja u Kotor-Varoši	25. juna 1992.
3. Prijedor	3.1 Lišavanje života više ljudi u Kozarcu i okolini	u maju i junu 1992.
	3.3 Lišavanje života više ljudi u selima na području Brda, uključujući Čarakovo, okolna područja i Bišćane	20. jula 1992. ili oko tog datuma
	3.4 Lišavanje života više muškaraca na fudbalskom stadionu u Ljubiji i okolnim područjima	25. jula 1992. ili oko tog datuma
Druge srpske autonomne oblasti		
4. Višegrad	4.1 Lišavanje života oko 70 ljudi u kući Adema Omeragića u Pionirskoj ulici u Novoj Mahali u Višegradu	14. juna 1992. ili oko tog datuma
5. Vlasenica	5.1 Lišavanje života više ljudi u selu Drum	2. juna 1992. ili oko tog datuma

Prilog B
Lišavanja života u vezi sa zatočeničkim objektima

Autonomna Regija Krajina		
1. Banja Luka	1.1 Više nesrpskih zatočenika ugušeno u kamionima za vrijeme prijevoza iz zatočeničkog objekta "Betonirka" u Sanskom Mostu u logor Manjača	7. jula 1992.
	1.2 Lišavanje života više muškaraca ispred logora Manjača	6. augusta 1992. ili oko tog datuma
2. Donji Vakuf	2.1 Više muškaraca umrlo usljed premlaćivanja u fabrici "Vrbas Promet" ili nakon što su bili odvedeni	od polovine juna do polovine septembra 1992.
	2.2 Više muškaraca umrlo usljed premlaćivanja u skladištu TO-a	od polovine juna do polovine septembra 1992.
3. Kotor-Varoš		
	3.2 Više muškaraca umrlo usljed premlaćivanja u zgradi zatvora	od juna do septembra 1992.
4. Prijedor	4.1 Lišavanje života više muškaraca u "sobi 3" u logoru Keraterm	24. i 25. jula 1992. ili oko tih datuma
	4.2 Lišavanje života više ljudi u logoru Omarska i na raznim mjestima nakon što su odvedeni iz logora	od 27. maja do 21. augusta 1992.
5. Sanski Most	5.1 Lišavanje života više muškaraca na području zvanom Hrastova glavica	5. augusta 1992. ili oko tog datuma
6. Skender-Vakuf	6.1 Pogubljenje velikog broja muškaraca iz logora Trnopolje na planini Vlašić	21. augusta 1992.
7. Teslić	7.1 Više muškaraca umrlo usljed premlaćivanja u skladištu TO-a	od juna do jula 1992.

Druge srpske autonomne oblasti		
8. Bileća	8.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u zgradi SJB-a u Bileći/zgradi iza zgrade SJB-a.	u oktobru 1992.
9. Brčko	9.1 Lišavanje života više muškaraca u logoru Luka	od 8.maja do 6. juna 1992.
	9.2 Lišavanje života više muškaraca u sportskoj dvorani "Partizan" u Brčkom	5. maja 1992. ili oko tog datuma
	9.3 Više muškaraca odvedeno iz autobusnog preduzeća "Laser" i ubijeno.	5. i 6. maja 1992. ili oko tih datuma
	9.4 Lišavanje života više muškaraca u zgradi SJB-a u Brčkom i u okolini zgrade SJB-a u Brčkom	7. maja 1992. ili oko tog datuma
10. Bosanski Šamac	10.1 Lišavanje života 18 muškaraca koji su izvedeni iz skladišta u Crkvini	tokom maja 1992.
11. Pale	11.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u bivšem Domu kulture na Palama (poznatom i kao "fiskulturna sala")	od juna do jula 1992.
12. Višegrad	12.1 Lišavanje života više muškaraca na obali Drine	7. juna 1992. ili oko tog datuma
13. Vlasenica	13.1 Lišavanje života više muškaraca u logoru Sušica	od juna do augusta 1992.
	13.2 Lišavanje života više muškaraca u zgradi SJB-a u Vlasenici	od maja do jula 1992.
	13.3 Lišavanje života više muškaraca u zgradi zatvora u Vlasenici	od maja do juna 1992.
	13.4 Lišavanje života više muškaraca odvedenih iz skladišta Civilne zaštite	od maja do juna 1992.
14. Zvornik	14.1 Lišavanje života više muškaraca u školi u Drinjači	30. maja 1992. ili oko tog datuma
	14.2 Lišavanje života više muškaraca u Domu kulture u Čelopeku	od 10. do 28. juna 1992.
	14.3 Lišavanje života velikog broja muškaraca u tehničkoj školi u Karakaju	od 1. do 5. juna 1992.

	14.4 Lišavanje života velikog broja muškaraca u Gerinoj klaonici	od 5. do 8. juna 1992.
	14.5 Lišavanje života više muškaraca odvedenih iz upravne zgrade "Novog izvora"	od maja do juna 1992.
	14.6 Lišavanje života više muškaraca odvedenih iz fabrike "Novi izvor"	od maja do juna 1992.
15. Gacko	15.1 Lišavanje života više muškaraca u hotelu uz elektranu	barem tokom juna 1992.
	15.2 Lišavanje života više ljudi koji su odvedeni iz SJB-a Gacko na mostu u mjestu zvanom Kotlina	13. avgusta 1992. ili oko tog datuma

Prilog C
Zatočenički objekti

Opština	Naziv i/ili lokacija zatočeničkog objekta	
	Autonomna Regija Krajina	
1. Banja Luka	1.1 Zgrada CSB-a u Banjoj Luci	barem od juna do decembra 1992.
	1.2 Logor Manjača	od maja do decembra 1992.
2. Donji Vakuf	2.1 Zgrada SJB-a u Donjem Vakufu	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.2 Skladište TO-a	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.3 Skladište "Vrbas Prometa"	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.4 "Jedna kuća" preko puta zgrade SJB-a u Donjem Vakufu	od sredine juna do sredine septembra 1992.
3. Ključ	3.1 Zgrada SJB-a u Ključu	barem od maja do augusta 1992.
	3.2 Osnovna škola "Nikola Mačkić"	barem od 1. maja do jula 1992.
4. Kotor-Varoš	4.1 Zgrada SJB-a u Kotor-Varoši	barem od 11. juna 1992. do augusta 1992.
	4.2 Zatvor u Kotor-Varoši	od 11. juna 1992. do decembra 1992.
	4.3 Pilana	barem od kraja juna do augusta 1992.
5. Prijedor	5.1 Zgrada SJB-a u Prijedoru	od 24. maja do septembra 1992.
	5.2 Logor Omarska	od 27. maja do 21. augusta 1992.
	5.3 Logor Keraterm	od 24. maja do 5. augusta 1992.
	5.4 Logor Trnopolje	od 24. maja do 30. septembra 1992.
	5.5 Dom "Miska Glava"	približno od 21. do

		25. jula 1992.
	5.6 Fudbalski stadion u Ljubiji	25. jula ili oko tog datuma
6. Sanski Most	6.1 Zgrada SJB-a i zatvor u Sanskom Mostu	barem od 26. maja do augusta 1992.
	6.2 "Betonirka"	barem od juna do jula 1992.
	6.3 Škola "Hasan Kikić", fiskulturna sala	barem od 26. maja do jula 1992.
7. Teslić	7.1 Zgrada SJB-a	barem od kraja maja do oktobra 1992.
	7.2 Skladište TO-a	barem od kraja maja do jula 1992.
	Druge srpske autonomne oblasti	
8. Bileća	8.1 Zgrada SJB-a u Bileći i zgrada iza zgrade SJB-a	od 10. juna do decembra 1992.
	8.2 Đački dom u Bileći	barem od sredine juna do sredine oktobra 1992.
	8.3 Kasarna "Moša Pijade"	barem od sredine juna do jula 1992.
9. Bosanski Šamac	9.1 Zgrada SJB-a i zatvor	od 17. aprila do kraja decembra 1992.
	9.2 Skladište u Crkvini	barem tokom maja 1992.
	9.4 Osnovna škola "Mitar Trifunović-Učo"	od 17. aprila do kraja novembra 1992.
	9.5 Štab TO-a	od 17. aprila do kraja oktobra 1992.
10. Brčko	10.1 Zgrada SJB-a u Brčkom	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
	10.2 Logor Luka	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
	10.3 Zgrada autobusnog preduzeća "Laser"	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
	10.4 Sportska dvorana "Partizan" u Brčkom	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
11. Doboj		
	11.2 Centralni zatvor	barem od 8. maja do decembra 1992.
12. Gacko	12.1 Zgrada SJB-a u Gacku	barem od juna do jula 1992.

	12.2 Hotel uz elektranu	barem tokom juna 1992.
13. Ilijaš	13.1 Zgrada SJB-a u Ilijašu	barem tokom juna i jula 1992.
	13.2 Željeznička stanica u Podlugovima	barem tokom juna 1992.
14. Pale	14.1 Zgrada SJB-a na Palama	barem od maja do jula 1992.
	14.2 Bivši Dom kulture na Palama (takođe fiskulturna sala)	barem od maja do augusta 1992.
15. Vlasenica	15.1 Zgrada SJB-a u Vlasenici	od 22. maja
	15.2 Zgrada zatvora u Vlasenici	barem od juna do jula 1992.
	15.3 Logor Sušica	barem od početka juna do oko 30. septembra 1992.
	15.4 Skladište Civilne zaštite	barem od maja do jula 1992.
16. Vogošća	16.1 Planjina kuća u Svrakama	barem od augusta do decembra 1992.
	16.4 "Bunker" u Vogošći	barem od maja do jula 1992.
18. Zvornik	18.1 Zgrada SUP-a u Zvorniku i zatvor	barem od maja do jula 1992.
	18.2 Dom kulture u Čelopeku	barem od maja do juna 1992.
	18.3 Tehnička škola u Karakaju	barem od maja do juna 1992.
	18.4 Gerina klaonica	barem od maja do juna 1992.
	18.5 Upravna zgrada "Novog izvora"	barem od maja do jula 1992.
	18.6 Fabrika "Novi izvor"	barem od maja do jula 1992.
	18.7 Zgrada škola u Drinjači (Dom kulture)	barem od maja do juna 1992.
	18.8 Poljoprivredno dobro "Ekonomija"	barem od maja do juna 1992.
19. Bijeljina	19.1 Batković	barem od juna do decembra 1992.

Prilog D
Mučenje, okrutno postupanje ili nehumana djela u zatočeničkim objektima

Autonomna Regija Krajina		
1. Banja Luka	1.1 Zgrada CSB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja raznim predmetima su udarali zatočenike, uključujući jednog Muslimana kojem su polomili rebra i posjekli ga po licu.	od juna 1992.
	1.2 Manjača: tu su prihvatani zatočenici iz raznih opština. Zatočenike su redovno tukli po cijelom logoru, između ostalog i ispred improviziranog stacionara, staja i drugih zgrada. Tukli su ih pesnicama, nogama, palicama, drvenim motkama, kundacima i električnim kablovima. U nekim slučajevima su ih tako teško pretukli da je to dovelo do trajnih teških povreda i smrti.	od maja do kraja decembra 1992.
2. Donji Vakuf	2.1 Zgrada SJB-a: zatočenike su tukli policijskim pendrecima, električnim kablovima, palicama, lancima, željeznim šipkama i nogama.	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.2 Skladište TO-a u Donjem Vakufu: zatočenike su tukli električnim kablovima, palicama, kundacima, pesnicama i nogama. Zatočenike su tjerali da tuku jedan drugoga. Neki zatočenici su usljed premlaćivanja umrli.	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.3 "Vrbas Promet": zatočenike su tukli policijskim pendrecima, motkama i pesnicama i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima. Neki zatočenici su usljed premlaćivanja umrli.	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.4 "Kuća" preko puta zgrade SJB-a: zatočenike, dovedene iz zgrade SJB-a, tukli su pesnicama, kundacima i policijskim pendrecima i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima.	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.5 U svim objektima zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku i kako ti ljudi umiru.	
3. Ključ	3.1 Zgrada SJB-a u Ključu: zatočenike su redovno	barem

	tukli za vrijeme ispitivanja i u drugim prilikama. Tukli su ih pesnicama, nogama, pendrecima, komadima drveta i električnim kablovima. U nekim slučajevima tukli su ih tako dugo i teško da su im nanesene teške povrede.	tokom maja i augusta 1992.
	3.2 Osnovna škola "Nikola Mačkić": zatočenike su redovno udarali raznim predmetima. U nekim slučajevima su im usljed premlaćivanja nanesene teške povrede. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku.	barem tokom maja i jula 1992.
4. Kotor-Varoš	4.1 SJB Kotor-Varoš: zatočenike su tukli pendrecima, kundacima i nogama od stolica. Premlaćivanja su ponekad bila veoma teška i dugotrajna. Zatočenici i zatočenice su prisiljavani da međusobno polno opšte. Prilikom ispitivanja, zatočenike su mučili i zlostavljali.	barem od juna do septembra 1992.
	4.2 Zatvor u Kotor-Varoši: zatočenike su tukli i ranjavali, ponekad veoma teško, drvenim palicama, puškama, pendrecima, nogama od stolica, električnim kablovima, gumom obloženim oprugama sa drškama, i noževima. Neke zatočenike su na smrt pretukli ili su ih pogubili nakon premlaćivanja.	barem od juna do kraja 1992.
	4.3 Pilana u Kotor-Varoši: zatočenici su uglavnom bili muškarci nesposobni za vojnu službu, žene i djeca. Žene su sistematski silovane, a jedan mentalno zaostali muškarac je pretučen.	barem tokom augusta 1992.
5. Prijedor	5.1 SJB Prijedor: zatočenike su redovno tukli i ponižavali za vrijeme ispitivanja i nakon njih. Nekim zatočenicima su polomili kosti.	barem od 25. maja 1992.
	5.2 Logor Omarska: zatočenike su tukli po dolasku u logor, dok je mučenje i premlaćivanje električnim kablovima, kundacima, policijskim pendrecima i drvenim palicama bilo redovna pojava za vrijeme ispitivanja i uopšte. Zatočenike su ponižavali i mučili. U brojnim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajnog unakaženja i smrti. Ljude su često tukli i ponižavali pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali, a muškarce seksualno zlostavljali.	od 27. maja do 21. augusta 1992.
	5.3 Logor Keraterm: zatočenike su tukli po dolasku u logor, za vrijeme ispitivanja i u redu za hranu. Tukli su ih drvenim palicama, palicama za bejzbol,	od 25. maja do 5. augusta

	električnim kablovima, policijskim pendrecima i kundacima. Zatočenike su ponižavali i mučili. Neke od njih su izdvajali i s njima posebno grubo postupali. U brojnim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajnog unakaženja i smrti. Batinanja i ponižavanja često su vršena pred drugim zatočenicima.	1992.
	5.4 Logor Trnopolje: zatočenici su uglavnom bili žene, djeca i starci. Međutim, tu su bili zatočeni i mlađi ljudi. Zatočene muškarce su ispitivali i tukli. Zatočenike su tukli pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali.	barem od 24. maja do 30. septembra 1992.
	5.5 Društveni dom "Miska Glava": zatočenike su pred drugim zatočenicima tukli policijskim palicama i kundacima. Pretrpjeli su potrese mozga, krvarenja i teške modrice.	približno od 21. do 25. jula 1992.
	5.6 Fudbalski stadion u Ljubiji: zatočenike su tukli, a mnoge muškarce su ubili. Preživjeli zatočenici morali su utovarivati mrtve na kamion.	25. jula ili oko tog datuma
6. Sanski Most	6.1 Zgrada SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli kundacima, električnim kablovima, motkama, nogama i pesnicama. U nekim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajnog unakaženja i smrti.	barem od 26. maja do augusta 1992.
	6.2 Garaža fabrike "Betonirka": veliki broj zatočenika uguan je u ćelije dimenzija 3 x 5 m, bez ventilacije, nužnika, kreveta, tekuće vode i s nedovoljno prostora za spavanje. Zatočenici su morali jesti pokvarenu hranu zbog čega su imali jake stomachne bolove i patili od dehidracije. Zatočenike su prisiljavali da postrojani u špalir teško premlaćuju druge zatočenike. Neki zatočenici su morali zauzeti položaj kao da se mole, a onda su žestoko batinani drvenim nogama stolica.	od juna do jula 1992.
	6.3 Sportska dvorana "Hasan Kikić": zatočenike su redovno tukli.	barem od maja do jula 1992.
7. Teslić	7.1 Zgrada SJB-a u Tesliću: zatočenike su tukli gumenim i drvenim palicama, kundacima, pesnicama i nogama. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku.	barem od maja do oktobra 1992.

	7.2 Skladište TO-a u Tesliću: zatočenike su tukli električnim kablovima, palicama za bejzbol, komadima drveta, satarom za meso, pesnicama i pendrecima, i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima. Zatočenici su uslijed tih premlaćivanja umirali. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku i kako ti ljudi umiru.	barem od maja do jula 1992.
Druge srpske autonomne oblasti		
8. Bileća	8.1 SJB Bileća i zatvor iza zgrade SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli pesnicama, nogama i palicama, i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima.	od 10. juna do 17. decembra 1992.
	8.2 Đački dom: zatočenike su redovno tukli; barem trojica zatočenika su podvrgnuti elektro-šokovima u septembru 1992.	od 25. juna do decembra 1992.
9. Bosanski Šamac	9.1 Zgrada SJB-a i zatvor: zatočenike su tukli pendrecima, kundacima, električnim kablom, željeznom šipkom i čizmama. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. U maju i junu, šestoricu muškaraca su prisilili na međusobni felacio. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima. Barem jedan čovjek umro je uslijed premlaćivanja.	od 17. aprila do 21. novembra 1992.
	9.2 Skladište u Crkvini: zatočenike su žestoko tukli pendrecima i udarali ih čizmama. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima, a nekoliko muškaraca je umrlo od posljedica premlaćivanja i ustreljenja iz vatrenog oružja.	tokom maja 1992.
	9.3 Štab TO-a: zatočenike su žestoko tukli pendrecima i udarali čizmama. Zatočenicima su čupali zube. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima.	od 17. aprila do kraja oktobra 1992.
10. Brčko	10.1 Zgrada SJB-a: zatočenike su tokom ispitivanja tukli raznim predmetima. Neke od zatočenika su izveli i pogubili.	barem tokom maja i juna 1992.
	10.2 Logor Luka: zatočenike su redovno žestoko	barem od

	tukli. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda i smrti. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali. Zatočenike su tjerali da jedni druge seksualno zlostavljaju.	maja do jula 1992.
	10.3 Zgrada autobusnog preduzeća "Laser": zatočenike su svakodnevno tukli raznim predmetima. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda i smrti.	barem tokom maja 1992.
	10.4 Sportska dvorana "Partizan" u Brčkom: zatočenike su svakodnevno tukli. Mnogi od njih su krvarili i gubili svijest.	barem tokom maja 1992.
11. Doboj		
	11.1 Centralni zatvor: zatočenike su redovno tukli i vrijeđali na nacionalnoj osnovi.	barem tokom maja i juna 1992.
12. Gacko	12.1 Zgrada SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli. Tukli su ih pesnicama, nogama, pendrecima i drugim predmetima. Ponižavali su ih, a neke od njih su na smrt pretukli pred drugim zatočenicima. Barem jedna žena je silovana.	tokom juna i jula 1992.
	12.2 Hotel uz elektranu: zatočenici su podvrgavani redovnom i žestokom premlaćivanju i seksualnom ponižavanju. Više muškaraca je umrlo od premlaćivanja ili je bilo pogubljeno.	barem tokom juna 1992.
13. Ilijaš	13.1 Zgrada SJB-a: zatočenike su tjerali da legnu potrbuške, a onda su ih tukli rukama, nogama i pendrecima	barem tokom juna i jula 1992.
	13.2 Željeznička stanica u Podlugovima: zatočenici nisu imali dovoljno vode. Jednom prilikom u ćeliju je ubačen gas.	barem tokom juna 1992.
14. Pale	14.1 Zgrada SJB-a: zatočenike su šamarali i udarali nogama.	od maja do augusta 1992.
	14.2 Bivši Dom kulture (fiskulturna sala): zatočenike su redovno tukli, usljed čega su umrla barem tri čovjeka.	od maja do augusta 1992.
15. Vlasenica	15.1 SJB Vlasenica: zatočenike su nasumično tukli policijskim pendrecima ili sličnim predmetima. Neki su tako lišeni života.	barem od maja 1992. do jula 1992.

	15.2 Zatvor u Vlasenici: zatočenike su redovno tukli raznim predmetima, uključujući stolicu. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovelo do ozbiljnih povreda, trajnog unakaženja i smrti.	od juna do jula 1992.
	15.3 Logor Sušica: zatočenike su tukli. Zatočene žene su silovali i to je, barem u jednoj prilici, bilo pred drugim zatočenicima. Zatočenike su ubijali pred drugim zatočenicima.	barem od maja do augusta 1992.
	15.4 Skladište civilne zaštite: zatočenike su neprestano tukli, vrijeđali i zlostavljali. Tukli su ih kundacima, metalnim šipkama i policijskim pendrecima. Neke zatočenike su izvodili i tjerali ih da se međusobno tuku. Neki zatočenici su umrli usljed premlaćivanja.	barem tokom maja 1992.
16. Vogošća	16.1 Planjina kuća u Svrakama – zatočenike su ponižavali, a mnoge od njih su pogubili.	barem od augusta do oktobra 1992.
	16.2 "Bunker" u Vogošći – zatočenike su izvodili i žestoko tukli. Ostajali su bez zuba, krvarili su, a neki su donošeni nazad u nesvjesnom stanju. Naređivano im je da jedni druge siluju.	barem tokom maja 1992.
17. Zvornik	17.1 Dom kulture u Čelopeku: zatočenike su tukli, unakažavali ili ponižavali na druge načine. Jednom prilikom su natjerali očeve i sinove da jedan drugog seksualno zlostavljaju u prisustvu drugih zatočenika. Više zatočenika je lišeno života pred drugim zatočenicima.	barem tokom juna 1992.
	17.2 Tehnička škola u Karakaju: zatočenike su redovno tukli raznim predmetima. Više puta su im naredili da jedan drugog tuku. Više zatočenika je usljed premlaćivanja preminulo.	barem tokom maja i juna 1992.
	17.3 Gerina klaonica: zatočenici su pogubljeni, a oni malobrojni koji su preživjeli ostavljeni su da se bespomoćno pate.	barem tokom juna 1992.
	17.4 Upravna zgrada "Novog izvora" – zatočenike su redom izvodili napolje i tukli.	barem tokom maja i juna 1992.
	17.5 Fabrika "Novi izvor" –zatočenike su redom izvodili napolje i tukli.	barem tokom maja i juna 1992.

	17.6 Zgrada škole u Drinjači: zatočenike su redom tukli željeznom šipkom i drvenom palicom. Mnogi ljudi su tokom premlaćivanja gubili svijest, a neki su usljed toga umrli. Više muškaraca je izvedeno napolje i pogubljeno.	barem tokom maja i juna 1992.
	17.7 Poljoprivredno dobro "Ekonomija" - zatočenike su redom tukli raznim predmetima. Mnogi muškarci su usljed premlaćivanja gubili svijest, a najmanje jedan od njih je od posljedica premlaćivanja preminuo.	barem od 8. do 12. maja 1992.

Prilog E
Razaranje spomenika kulture i sakralnih objekata

Opština		
1. Donji Vakuf	mesdžid u Sokolini; džamija u Šeherdžiku; tri džamije u Pruscu	barem od jula do septembra 1992.
2. Ključ	gradska džamija; džamija u Biljanima-Džaferagićima; džamija u Pudinom Hanu; džamija u Velagićima; džamija u Donjem Budelju; džamija u Humićima; džamija u Krasuljama; džamija u Sanici; gradska katolička crkva	barem od jula do augusta 1992.
3. Kotor-Varoš	gradska katolička crkva; džamija u Hrvaćanima; džamija u Hanificićima; stara džamija u Večićima; nova džamija u Večićima; džamija u Vrbanjcima; džamija u Vraniću; Džamija u Ravnama; džamija u Donjoj Varoši; džamija u Hadrovcima	barem od juna do novembra 1992.
4. Prijedor	džamija u Kozaruši; džamija u Starom Gradu; džamija u Čarakovu; stara džamija u Hambarinama; Čaršijska džamija u Prijedoru; Zagradska džamija u Prijedoru; džamija u Bišćanima; džamija u Gornjoj/Donjoj Puharskoj; džamija u Rizvanovićima; džamija u Brezićanima; džamija u Ališićima; džamija u Zecovima; džamija u Čejrecima; džamija u Gomjenici; džamija u Kevljanima; džamija u Kamićanima; džamija u Kozarcu-Mutniku; gradska katolička crkva u Prijedoru; crkva u Briševu	barem od maja do decembra 1992.
5. Sanski Most	gradska džamija; džamija u Pobježju; džamija u Hrustovu-Kukavicama; džamija u Hrustovu-Keranovićima; džamija u Vrhpolju; džamija u Šehovcima (novembar 1992); džamija u Trnovi; džamija u Starom Majdanu (Palanka); džamija u Starom Majdanu (Utriška); džamija u Dževaru; džamija u Husimovcima; džamija u Donjem	barem od maja do decembra 1992.

	Kamengradu; vakufska džamija u Skucanom Vakufu; džamija u Lukavicama; džamija u Tomini; džamija u Čaplji; gradska katolička crkva	
6. Teslić	džamija u Barićima; džamija u Ruževićima; gradska katolička crkva	barem od jula do septembra 1992.
8. Bosanski Šamac	gradska džamija u Bosanskom Šamcu; katolička crkva u Bosanskom Šamcu	barem od sredine aprila do jula 1992.
9. Brčko	Bijela džamija; džamija u naselju Sava; Stara Hadžipašina džamija; džamija Dizdaruša; džamija u Rijeci; Omerbegova džamija; džamija u Palanci; crkva u Brčkom; crkva u Dubravama; crkva u Gorici; crkva u Poljacima	barem od maja do septembra 1992
10. Doboj	džamija u Gornjem Pridjelu, stara i nova džamija u Miljkovcu, džamija u Orašju; džamija u Kotorskom; džamija u Sjenini; džamija u Suhom Polju; gradska džamija u Doboju; džamija u Ševarlijama; katolička crkva u Doboju; crkva u Presadama; crkva u Johovcu	barem od maja do septembra 1992
11. Gacko	gradska džamija	barem od juna do augusta 1992.
14. Višegrad	gradska Gazanferbegova džamija; džamija u Dobrunu; džamija Drinsko; džamija u Bikavcu; džamija u Međedi	barem od aprila do septembra 1992.
15. Vlasenica	gradska džamija, džamija u Drumu	barem od juna do septembra 1992.
17. Zvornik	najmanje 28 džamija, uključujući džamiju u Đulicima; džamiju u Kula Gradu; džamiju u Kozluku, džamiju u Divićima, džamiju u Snagovu, džamiju u Novom Selu, džamiju u Skočiću, džamiju u Svrakama, džamiju u Drinjači, džamiju u Glumini, džamiju u Donjoj Kamenici, džamiju u Gornjoj Kamenici, džamiju u Klisi, džamiju u Kovačevićima, džamiju u Rijeci, džamiju u Selimovićima	barem od aprila do novembra 1992.

Prilog F
Napadi na gradove i sela

		Datumi napada
1. Donji Vakuf	dijelovi Donjeg Vakufa koji nisu bili nastanjeni Srbima, Prusac, Doganovci, Torlakovac	barem od maja do septembra 1992.
2. Ključ	dijelovi Ključa koji nisu bili nastanjeni Srbima, Krasulje, Gornja i Donja Sanica, Crljeni, Draganovići, Pudín Han, Velagići, Biljani, Prhovo	barem od sredine maja 1992. do augusta 1992.
3. Kotor-Varoš	dijelovi Kotor-Varoši koji nisu bili nastanjeni Srbima, Vrbanjci, Dabovci, Hanifići, Plitska, Večići	barem od juna do augusta 1992.
4. Prijedor	dijelovi Prijedora koji nisu bili nastanjeni Srbima, Briševo, Kamičani, Čarakovo, Kozarac, Kozaruša, Biščani, Hambarine, Rizvanovići, Kevljani, Rakovčani	barem od maja do augusta 1992.
5. Sanski Most	dijelovi Sanskog Mosta koji nisu bili nastanjeni Srbima, Hrustovo, Begići, Lukavice	barem od maja do augusta 1992.
6. Teslić	dijelovi Teslića koji nisu bili nastanjeni Srbima, Stenjак	barem od juna do septembra 1992.
7. Bileća	dijelovi Bileće koji nisu bili nastanjeni Srbima, Deče, Plana, Krivača, Njeganovići	barem tokom juna i jula 1992.
8. Bosanski Šamac	dijelovi Bosanskog Šamca koji nisu bili nastanjeni Srbima	barem od sredine aprila do juna 1992.
9. Brčko	dijelovi Brčkog koji nisu bili nastanjeni Srbima	barem od maja do augusta 1992.
10. Doboј	dijelovi Doboја koji nisu bili nastanjeni Srbima	barem od maja do septembra 1992.
11. Gacko	dijelovi Gacka koji nisu bili nastanjeni Srbima, Fazlagića Kula, Čemerno	barem od aprila do augusta 1992.
12. Ilijaš	Dijelovi Ilijaša koji nisu bili nastanjeni Srbima, Lješevo, Gornja Bioča	barem od aprila do augusta 1992.
13. Pale	dijelovi Pala koji nisu bili nastanjeni Srbima, Renovica	barem od aprila do jula 1992.

14. Vlasenica	dijelovi Vlasenice koji nisu bili nastanjeni Srbima, Drum	barem od aprila do augusta 1992.
15. Vogošća	dijelovi Vogošće koji nisu bili nastanjeni Srbima, Svake	barem od aprila do septembra 1992.
16. Višegrad	dijelovi Višegrada koji nisu bili nastanjeni Srbima, Bikavac	barem od aprila do augusta 1992.
17. Zvornik	dijelovi Zvornika koji nisu bili nastanjeni Srbima, Rašidov Han, Drinjača, Kozluk, Divić, Sapna, Kovačevići	barem od aprila do septembra 1992.

Prilog G
Preuzimanje vlasti u opštinama

1. Donji Vakuf	početkom maja 1992.
2. Ključ	7. maja 1992. ili oko tog datuma
3. Kotor-Varoš	10. juna 1992. ili oko tog datuma
4. Prijedor	30. aprila 1992. ili oko tog datuma
5. Sanski Most	sredinom aprila 1992.
6. Teslić	početkom juna 1992.
7. Bileća	10. juna 1992. ili oko tog datuma
8. Bosanski Šamac	sredinom aprila 1992.
9. Brčko	30. aprila 1992. ili oko tog datuma
10. Doboj	2. maja 1992. ili oko tog datuma
11. Gacko	početkom aprila 1992.
12. Ilijaš	sredinom maja 1992.
13. Pale	krajem marta 1992.
14. Vlasenica	21. aprila 1992. ili oko tog datuma
15. Višegrad	sredinom aprila 1992.
16. Vogošća	krajem aprila 1992.
17. Zvornik	9. aprila 1992. ili oko tog datuma